

Tietotekniikka on varhaiskasvatuksessa tabu

Julkaistu: 5.6.2011 lehdessä osastolla Pääkirjoitus

JYRKI REUNAMO

Tietotekniikkaa ei käytetä hyväksi varhaiskasvatuksessa juuri lainkaan. Tämä kävi ilmi Helsingissä ja Keski-Uudellamaalla tehdyssä kartoituksessa, joka kattoi 420 varhaiskasvatuksen tiimiä ja yhdeksän kuntaa.

On hyvä, että tietotekniikan käyttöön suhtaudutaan varauksellisesti. Sen yleistymistä pidetään usein syynä lasten ylipainoisuuteen ja liikunnallisten taitojen puuttumiseen. Jos lapsi viettää paljon aikaa tietokoneen ääressä, tasapainoisen suhteen kehittyminen omaan kehoon ja ympäristöön saattaa häiriytyä.

Ei ole selvää, miten lasten todellisuuskäsityksiin ja minäkuvaan vaikuttaa se, että he viettävät yhä enemmän aikaa virtuaalitodellisuudessa. Lapsi voi jäädä yksin käsittelemään vaikeita väkivaltaan, etiikkaan tai sosiaalisuuteen liittyviä kysymyksiä.

Monet varhaiskasvattajat suhtautuvat tietotekniikkaan aivan kuin sitä ei olisi olemassakaan. Tietotekniikka ja erilaiset mediat - televisio, tietokone, pelikone, matkapuhelin, video ja valokuva - ovat kuitenkin yhä suurempi osa lasten kokemusmaailmaa.

Vaikka osa lapsista viettää hyvin paljon aikaa virtuaalitodellisuudessa, asiaa ei käsitellä ja pohdita yhdessä lasten kanssa. Varhaiskasvattajat näyttävät olettavan, että "paha tietotekniikka" katoaa, kun teeskennellään, ettei ilmiötä ole olemassakaan.

Lapset kuitenkin oppivat parhaiten käsittelemään mediaan liittyviä tunteitaan, käsityksiään ja taitojaan, kun he saavat itse olla mukana tuottamassa sen sisältöjä.

Tehdessään itse videoita lapset oppivat median käytäntöjä ja lainalaisuuksia. Lapset sisällyttävät tuotokseen omia näkemyksiään, mikä auttaa sekä lapsia että aikuisia käsittelemään lasten omia kokemuksia.

Samalla varhaiskasvattajille avautuu tilaisuus tarttua lapsen kehityksen uhkiin ja painopisteisiin. Jos perhe, sukulaiset ja päivähoito ovat kovin erillään toisistaan, on entistä vaikeampi tietää, mitä asioita lapsi pitää tärkeänä arjessaan.

Tietotekniikka on hyvä tapa dokumentoida arkea. Sen avulla voidaan käydä lasten kanssa läpi arkisia toimia ja kehittää niitä yhdessä heidän kanssaan eteenpäin.

Tietotekniikkaa rasittaa edelleen epäsosiaalisen toiminnan maine. Lasten työskentely tietokoneen ääressä on kuitenkin useimmiten sosiaalista yhdessä tekemistä: lapset antavat toisilleen neuvoja ja pohtivat yhdessä erilaisia ratkaisuja. Sisällön tuottaminen vaatii lapsilta kykyä sietää pettymyksiä ja kuunnella muita sekä valmiuksia ottaa erilaisia rooleja.

Tietotekniikka on hyvä myös oppimisen apuvälineenä. Lapset oppivat tehokkaimmin lukemaan ja kirjoittamaan tehdessään tietokoneella omia kirjoja. Taidoiltaan muita hitaammin kehittyvät voivat välttää kömpelyyden tai hahmotusvaikeuksien aiheuttaman turhautumisen ja keskittyä olennaiseen.

Lasten oppimisvaikeuksiin on olemassa runsaasti välineitä. Tietokone on väsymätön palautteen antaja ja kannustaja esimerkiksi kehitysvammaisille lapsille. Tietotekniikka voi auttaa heikommin menestyviä lapsia pääsemään samalle viivalle muiden lasten kanssa. Sen avulla lasten toimintaa voi eriyttää vastaamaan kunkin lapsen ikä- ja kehitystasoa.

Erilaiset luonnonmateriaalit ja kokonaisvaltainen kaikkien aistien käyttö on vastaisuudessaakin syytä pitää keskeisenä osana lasten taiteellista ilmaisua ja leikkiä. Tietotekniikka tuo kuitenkin lisäulottuvuuden luovaan työskentelyyn. Matkapuhelimella voi tallentaa ääntä ja tietokoneella muokata sitä monin tavoin. Kameran käyttö on nykyisin niin helppoa ja edullista, että on hämmästyttävää, miten harvoin lapset käyttävät sitä leikeissään. Kuvien avulla aikuinenkin voi ymmärtää lasten tapaa nähdä asioita.

Tietotekniikka voi tarjota uusia välineitä myös liikuntaan. Liikkeentunnistimet, tanssimatot ja koko kehon käyttöä korostavat pelit ja ohjelmat motivoivat lapsia liikkumaan. Pelikoneesta tulee pienelle lapselle riski vasta kun hänet jätetään sen kanssa ilman asiantuntevan kasvattajan tukea.

Varhaiskasvattajan keskeinen tehtävä on edistää lapsen hyvinvointia sekä vuorovaikutusta perheiden ja erilaisten verkostojen kanssa. Kasvattajan työ ei saa muuttua näyttöpäätteen äärellä istumiseksi. Tietotekniikkaa ei siis tule lisätä muun toiminnan ohkeen vaan integroida osaksi arjen toimia.

Kirjoittaja on Helsingin yliopiston opettajankoulutuslaitoksen lehtori.